

نقش شرایط اقلیمی در معماری سنتی شهر دامغان

اولین همایش ملی طبیعت، انسان و معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد مهدیشهر - ۱۳۹۰

حمیدرضا ملکی^(۱) - رحیم یوسفی زاده^(۲) - علی بدری^(۳) - ملیحه دوستمحمدی^(۴)

چکیده:

انسان همواره در طول تاریخ سعی نموده به منظور ایجاد سرپناهی امن برای سکونت، آن را با محیط پیرامون خود هماهنگ سازد تا بتواند شرایط مناسبی را برای ادامه ی حیات خویش ایجاد کند. در حقیقت شرایط جغرافیایی-اقلیمی در شکل گیری این فضای سکونتگاهی دخالت مستقیمی دارد. ایرانیان نیز در طول تاریخ کهن خود، سعی کرده اند متناسب با سکونت در مناطق آب هوایی موجود، راهکارهایی بی بدیل برای سازگاری فضای زیست و سکونت خویش بیابند. بکارگیری مصالح بومی که کمترین تاثیر نامطلوب را بر محیط دارند و همچنین کاهش میزان انرژی مصرفی با استفاده از مصالح محلی، موجب پایداری محیط زیست و افزایش دوام بناها گردیده است. در طراحی بافت های کهن؛ گذرها، ساباط، محله ها و راسته ها، ملحوظ نمودن شرایط اقلیمی را مد نظر قرار داده اند.

ساکنین شهرستان دامغان نیز در طول تاریخ چند هزار ساله ی خود به مانند ساکنین تمام مناطق ایران، در معماری و شهرسازی خود، چنین مسایلی را رعایت نموده اند که نمونه های برجای مانده از بناهای تاریخی، گواه ای بر این ادعا می باشد. خصوصیات اقلیمی این شهر - که در حاشیه ی کویر مرکزی ایران واقع شده - وجود ساعات آفتابی بالا، بادهای شدید در فصول مختلف سال، گردغبار محلی و ... موجب گردیده که بناهای منطقه همساز با اقلیم در نظر گرفته شود.

در این مقاله با استفاده از داده های اقلیمی ایستگاه سینوپتیک دامغان در دوره ی آماری (۱۳۷۵-۱۳۸۹ شمسی) و تطبیق بناهای سنتی موجود در دامغان، سعی شده شرایط اقلیمی منطقه از لحاظ معماری همساز با اقلیم مورد ارزیابی قرار گیرد. نتایج این بررسی نشان می دهد که ساکنین منطقه در اعصار مختلف تاریخی بناهای خود را با توجه به جهت وزش بادهای غالب (که شمال غربی می باشد) و برای احداث بادگیر و زاویه ی تابش خورشید برای ایجاد جهت معابر و گذرگاه ها و همچنین در ضخامت و ارتفاع ساختمان ها، لحاظ نموده اند که این امر در فصول مختلف سال با کمترین استرس و فشار اقلیمی منطقه، محیطی آرام و با آسایش اقلیمی بالا برای ساکنین ایجاد نموده است.

واژگان کلیدی: اقلیم - معماری سنتی - فضای زیستی - دامغان

۱- رئیس اداره پیش بینی و تحقیقات هواشناسی استان سمنان

۲- کارشناس ارشد اقلیم شناسی هواشناسی استان سمنان

۳- دانشجوی کارشناسی مهندسی معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد مهدیشهر

۴- کارشناس جغرافیا و عضو باشگاه پژوهشگران دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان